

(המשך מעמוד 9)

מוסקני כל המפלגות - ממק"י עד חרות ומפא"י. לעתים קרובות מאד, אלה פניות אנושיות ומוצקות, לטובת אנשים אשר באמת מגיע להם סידור קונסטרוקטיבי.

דוגמה אחת לסוג זה של התערבות ראש מינהל יפו, היתה שיקומו של תושב יפואי בשם יעקב מורחי. מורחי (העולה הזה 1112) הוא שוטר לשעבר, שאיבד את כושר-עבודתו בעת שרותו במשטרה. הוא פוטר מן השרות, קיבל פיצויים עבור שנות שרותו, אך לא פנסיה קבועה. הוא ניסה להסתדר כרוכל, הסתכסך תמיד עם פקחי העיריה ועם המשטרה, על כי לא היה לו רשיון רוכלות. מצבו הגיע לדרגה כה חמורה, עד כי אושפו לפי צו בית-המשפט. כאשר יצא, שוב ניצבה בפניו הבעיה: כיצד להתפרנס.

אז פנה מוסד ציבורי ידוע אל שפאק. בשיתוף עם המחלקה לעזרה סוציאלית, מצא שפאק לבחור שיקום קונסטרוקטיבי, שהיה ממילא מגיע לו כעבור כמה חודשים. עזרתו של שפאק התבטאה בקיצור חודשי הסבל והציפייה. אולם בזה לא תמה פרשת תלאתיו של מורחי. שבוע אחרי שסודר בעבודתו - התמוטט ביתו, בעיר העתיקה של יפו. לפי הסדרים המקוריים בלים, הגיע לאותו בחור סכום של כמה מאות לירות, מקרן מיוחדת של רשות הפיתוח והעיריה, אתו יוכל למצוא לעצמו דירה חדשה. בהתחשב במצב המיוחד, המליץ שפאק בפני רשות הפיתוח להגדיל סכום זה מעל לסכום המקובל.

היתה זו, במובן הצר של המילה, פרוטקציה. אין אף ראש-עיר בארץ שאינו נתקל במאות בקשות כאלה, המעמידות אותו במיבחן מטריד. אם הבקשה מוצדקת לחלוטין, יכול הוא לעזור למבקש להתגבר על צוואר-הבקבוק הביורוקרטי הרגיל, ליהנות ביתר קלות מן המגיע לו.

אם הבקשה אינה בגדר המגיע לאותו אדם, נזהר כל ראש-עיר או ראש משרד ממשלתי לתת הוראות לעקוף את החוק, כי מתחתיו עובדים פקידים הרגישים לכל סטייה זו מן הנוהל, ואיש-ציבור נכון יזהר מלתת בידי פיקודיו חומר מרשיע כזה. אך לא כל איש-ציבור יודע לנהוג לפי כלל זה של מוסריות מופשטת והירות מעשית. מכל מקום קיימת האפשרות כי מתחת לראש המינהל, ראש העיר או השר ינסו מבקשי-פרוטקציה להשיג דברים שאינם מגיעים להם, על-ידי שיתוף פקידים בורג נמוך יותר.

★ ★ ★

שיטת המפתח

בדיחה עממית אומרת כי הארץ אינה רפובליקה עצמאית, כי אם פרוטקטוראט - ששם דבר אינו הולך בה ללא פרוטקציה. וכמו כל בדיחה עממית, יש גם בזה אמת עמוקה. השלטון המקומי והארצי בנוי אמנם על ועדות בינאמיתיות. הן קובעות את חלוקת התקציבים, השיכונים, ההלואות והעזרה. אולם את החלוקה קובעות הן על בסיס מפתח מפלגתי, בהתאם לקואליציה הקיימת בכל מקום ומקום. בנוהג זה קבור, ברוב המקרים, כלב הפרוטקציוניזם. מינהל יפו לא היה יוצא-דופן: את חלוקת טובות-ההנהגה קבעו ועדות שום אדם - אפילו בעמדתו של אריה שפאק - לא יכול היה לקבוע על דעת עצמו.

הבלעדית כי אזרח פלוני יכנס לשיכון ואלמוני יקבל החלטה. זאת יכלו לעשות רק הועדות, על פי הסכם בינאמית. במקרים שועדות אלה פעלו לפני משורת המוסר, לא אדם אחד היה אשם, כי אם כל חברי אותה ועדה - כל שיטת המפתח.

נוסף לחלוקת-השלל הפוליטית, הרמה, קיימת חלוקת-שלל פרטיזנית. אין כמעט גוף ציבורי אחד במדינה, אשר חקירה נמרצת של המשטרה לא היתה מגלה בו מקרים של מתן פרוטקציה, קבלת שוחד ומעילה באימון. אין כיום ידועה שיגרתית יותר בעיתונים מאשר זו המספרת על העמלתו לדין של פקיד זה או אחר אשר סרה.

כך גם אפשר היה לראות את המעצרים במינהל יפו. לפני כשלושה שבועות הודיעה המשטרה כי עצרה מספר עובדים של המינהל, כחשודים בקבלת שוחד מתושבים שהיו נזקקים לשרותי העיריה. יחד עם הפקידים נעצרו עוד שני אזרחים, אשר לסענת המשטרה שימשו כאנשי-הקשר של הפקידים.

אחרי הודעה זו, באה שתיקה ארוכה. לא היה מי שיענה, או יאמר אם היה צד שני להאשמות. ההודעה השניה באה רק כעבור ימים אחדים, גם היא מטעם משטרה. היתה זו הודעה ביחס לאחד העצורים, ורכל-מתקנים מיפו בשם רפאל אלאג'ים. המשטרה ביקשה לעצור לתקופה של שבוע ימים בלבד, הודיעה כי אין בכנתה לבקש עבורו מעצר נוסף. הסיבה: הוא הסכים להפוך עד המדינה. מה שאלאג'ים סיפר - ובאיוו מידה נאמנים דבריו - יוכל לברר רק בית-המשפט. אולם דבר אחד אפשר לקבוע מראש: משפט עובדי מינהל יפו לא יהיה אחד המשפטים השיגרתיים על מעילה וקבלת-שוחד.

הרמז הראשון כי הפרשה אינה כה חריגה מעמית, ניתן רק כעבור כמה ימים, כשהחל דו-קרב בין ראש העיר לשעבר חיים לבנון לבין סגן ראש העיר החדש אליעזר שכטר. מתוך מאמר ברוך ברבר, והגבת לבנון בעטוריו, נודע כי לפני כשנה ערך מבקר העיריה ד"ר פנחס הרטל ביקורת מקיפה בסדרי העבודה של מינהל יפו, ולאחר הביקורת הודיע לראש העיר כי לא העלה דבר ביחס להאשמות ולשמועות שהגיעו אליו.

★ ★ ★

כיבוש כד עמדות המיבצר

עצם הצורה שבה בוצעו המעצרים, והפרסומת העויינת המתוכננת-מראש, העידו כי אין זה מקרה שיגרתית. אילו כל זאגתה של מפא"י בפרשה היתה לטהר את מינהל יפו, היו לה כל הכלים והאפשרויות לעשות זאת לפני זמן רב. אולם את משמעותן של הפעולות הנמרצות אפשר להבין רק על רקע תוצאות הבחירות האחרונות לעיריה, שהעבירו לידי מפא"י את השלטון על המיבצר הימני הגדול ביותר בארץ. מינוי ראש-עיר חדש אינו מבטיח עדיין שלטון. לשם כך דרוש כיבוש כל עמדות-המפתח של המנגנון הבכיר.

כיצד כובשים עמדות אלה? לפטר פקיד בכיר - אין לראש העיר סמכות. לשם כך דרושים 21 קול (מתוך 31) במועצת העיר. ומכל עמדות-המפתח בעיריות תל-אביב-יפו אין חשובה וחיונית מאשר מינהל יפו. ראש המינהל יכול לפתח יומה ולבצע מפעלים בשמו הוא. הפרסטידיה הנובעת ממפעלים אלה אינה נערמת על ראש-העיר היושב בתל-אביב, כי אם על האיש הנמצא במקום - ראש המינהל.

אריה שפאק היה ידוע כאיש הציונים-הכלליים. מאז עזב את הצבא הצטרף למפלגה זו ובבחירות האחרונות שימש כראש מטה הבחירות שלה ביפו. את לבנון ירש נמיר, בתוקף תוצאות הבחירות. אולם את שפאק לא יכול היה איש מפא"י לרשת, מאחר ולא נבחר כעסקן פוליטי אלא מונה כאיש מנגנון. הוא הצליח תוך חשע שנות כהונתו ביפו ליצור קשר בלתי-אמצעי עם אלפי תושבים, דלת משרדו היתה פתוחה בפני פועלי-הנמל ובפני הסוחר הבולגרי החדש כאחד. כאשר שמעו על מעצרו, התנדבו מאות מהם להיעזר על יושרו ועל הבנתו האנושית כלפי בעיותיהם. אילו המשיך ללא הפרעה במשרתו, היה נשאר כקוף ציוני כללי בבשרה המפא"י של העיריה החדשה.

המספרים מדברים בעד חשיבותה של יפו. בעיר הערבית לשעבר, ובשיכונים החדשים שנוספו בתחומה, חיים כיום למעלה מ-80 אלף נפש. שפאק אמנם לא הצליח לארגן את העיר בשורות הצ"כ, ובבחירות האחרונות זכתה מפלגתו ל-5% בלבד מן הקולות שם. אולם מפא"י לא היתה פונית להסתפק במצב זה. היא הבינה כי 80 אלף תושבים מאורגנים לפי שיטות חושיסטאן יכולים להחת גרעין פוליטי ממדרגה ראשונה. גרעין זה יכול להבטיח לא רק את שלטון מפא"י בעיריית תל-אביב גם בבחירות הבאות, אלא שהוא יכול לתת לה לפחות שלושה חברי-כנסת נוספים.

עבור מטרה כה חשובה היו קברניטי מפא"י מוכנים לעשות הרבה. והם עשו הרבה. מעצרו של שפאק, והצורה שבה בוצע המעצר, לא היו רק פגיעה בראש מינהל יפו. הם שימשו בראש ובראשונה התראה לכל אנשי המפלגות האחרות, היושבים עדיין בנקודות-המפתח של המנגנון העירוני בתל-אביב. כשדוגמת שפאק נגד עיניהם, לא יעזו פקידים אלה להתעקש בפני שליטי העיר החדשים. לרוב יעדיפו לעבור לתפקיד חסר-תכלית, להמשיך לקבל משכורת ולשמור על זכותם לפנסיה.

בית-המשפט עוד יסוסק בפרשת שפאק. בינתיים יושב האיש בביתו, כשהוא משמיע רק משפט אחד באוזני מכרים וקרובים המבקרים אצלו: "עד כה לא חקרתי אותי שום חקירה לפניו בקשר להאשמות נגדי. אני דורש מהם שיחקרו אותי מיד, כדי שאוכל לטהר את שמי!"

• בעיריית תל-אביב משרתים כיום קרוב ל-20 פקידים בכירים, בעלי אותה זרעה שהיתה לשפאק - דרגה 3 ממשלתית.

Kissable

השפתון של האשה המודרנית נרתק חדיש, אלננסי, נוסחה חדישה.

מניק

פרידה

חליפות • שמלות • מעילים • גרסי • דברי סריגה

פרנסוסי מתכבד להציג:

Marcel Marceau
PIERRE VERRY
ALEXANDRO

אמן הפנטומימה

FEBRUARY 1960

מנירת הכרטיסים החלה: במשרדים, כנף ורוקומו

קזינו בר, 63 רח' הירקון, ת"א

ערב ערב בתכנית בינלאומית עשירה

הופעת להקת רודורס

בשירה, ריקודים ואקרובטיקה

בפעם הראשונה בישראל הרקדנית המפורסמת ויני

אנדרי בונדי ותזמורתו

ליד המיקרופון - יונל פסקו. הזמנת שולחנות בטלפון 23574

דואו

בי"ס לרקודים אקסקלוסיבי

ההרשמה: תל-אביב רח' פוינסקו 2 8-5 אחה"צ

תה

הטסט

תקבל פרס

הזרזים - מספיקים!

אומר איש המינהל של העולם הזה, המחכה רק עוד שבוע זה לקבלת כרכי הקוראים לכריכה. כל קורא הרוצה בכך של גליונות העולם הזה אשר ברשותו, חייב להזדרז ולמוסרם עוד השבוע. פרטים במודעה בעמוד 22 בגליון זה, וכל המקרים הרי הוא משובח.